

УДК 001:281.5УГКЦ"1949/1996"
DOI: 10.33402/ur.2023-16-175-188

Василь ЛАГОЦЬКИЙ

*магістр історії
головний спеціаліст сектора позашкільної освіти
Управління освіти Стрийської міської ради
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6477-1064>
e-mail: vasyllahotskyi@yahoo.com*

«ЗАПИСКИ ЧИНА СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО» (II СЕКЦІЯ, 1949–1996) – ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

З'ясовано, що центром історико-дослідницької діяльності Чину св. Василя Великого (ЧСВВ) у другій половині ХХ ст. став науковий осередок у Римі, Італія; отці василіяни перенесли у Західну Європу не лише організаційну структуру, але й традиції наукового пізнання історії духовності українського народу, його видатних постатей, культурно-мистецької спадщини. Проаналізовано організаційне становлення, змістовно-тематичну структуру та головні історіографічні напрямки II секції II серії «Записок Чина св. Василя Великого» – неперіодичного наукового видання, що виходило у Римі в 1949–1996 рр. та стало інтелектуальним явищем повоєнної української історичної науки.

Встановлено, що II серія «Записок ЧСВВ» складалася із трьох секцій: «Праці», власне «Записки ЧСВВ», «Документи з римських архівів». Науковий доробок оо. василіян у II секції був репрезентований проблематикою церковної історії Східної Європи, зокрема унійних процесів в Україні та Білорусі, історії й діяльності Василіянського Чину. Редакторами повоєнних томів (кожен том складався з чотирьох випусків) «Записок ЧСВВ» були отці Атанасій Великий, Іриней Назарко, Михайло Ваврик, Атанасій Пекар. Визначено структуру наукового журналу, яку становили статті (Articulli), документи (Documenta) та різне (Miscellanea); їх публікували латинською, українською, англійською німецькою, французькою, італійською мовами. Загалом у II секції II серії «Записок ЧСВВ» вийшло 15 томів наукового видання.

Стверджено, що внесок у формування тематичної структури «Записок» зробили знані українські історики, мистецтвознавці, культурологи Олександр Оглоблин, Ілько Борщак, Борис Жук, Володимир Січинський та ін. Тематика їхніх публікацій стосувалася політичної історії України, національного джерелознавства, мистецтвознавства, історії сакральної архітектури. Більшість опублікованих розвідок становили студії оо. василіян, присвячені проблемі церковної унії та її сподвижників, зокрема священномученика Йосафата Кунцевича, митрополита Йосифа Веляміна Рутського, церковного діяча Мелетія Смотрицького. З'ясовано, що, доводячи унійність Української Церкви, василіяни не завжди всесторонньо розглядали політичні чинники унійних процесів.

Вагомий внесок вони зробили до просопографічних досліджень, реконструкції парафіяльного і монастирського життя.

Ключові слова: Греко-Католицька Церква, Чин св. Василя Великого, «Записки Чина св. Василя Великого», культура, археографія, історіографія.

Історія Церкви невіддільна від історії народу і держави. Це, зокрема, документально підтверджує багатотомна «Історія України-Руси» Михайла Грушевського, а також праці його учнів і сучасників – Степана Томашівського, Івана Крип'якевича, Миколи Чубатого, Теофіля Коструби та ін. Розвитку новітніх церковно-історичних студій сприяло інституційне підґрунтя першої третини ХХ ст. – створення Наукового товариства імені Шевченка, членами якого були митрополит Андрей Шептицький та деякі отці-богослови, а також наукових осередків Греко-Католицької Церкви (ГКЦ), насамперед Богословського наукового товариства (створене 1923 р. у Львові), що видавало кварталник «Богословія» і багатотомник «Праці Богословського наукового товариства». Чималу археографічну роботу від 1928 р. провадив Архів історії унії, до якої А. Шептицький залучив світських науковців і священнослужителів Івана Шендрика, Богдана Барвінського, Романа Зубика, Олександра Цинкаловського та ін. Велику колекцію стародруків і церковних рукописів зібрав завдяки Андрею Шептицькому та Іларіону Свенціцькому Національний музей у Львові (постав на базі Церковного музею, заснованого ще 1905 р.). Від 1927 р. богословів-науковців почала готувати у Львові Греко-католицька богословська академія, де історичні курси викладали Микола Чубатий та Іван Крип'якевич.

У міжвоєнний період на основі видавництва «Місіонер» і Святооунфріївського василіянського монастиря сформувалося гроно василіянських науковців – істориків, мистецтвознавців, бібліографів. Завдяки їм та редакторові о. Йосафатові Скрутеню 1924 р. вдалося започаткувати видання «Записок Чина Св. Василя Великого» («Записки ЧСВВ», «Записки»). До Другої світової війни у Жовківській василіянській друкарні було опубліковано шість томів I Серії «Записок ЧСВВ», які містили чимало розвідок, побудованих на матеріалах монастирських архівів Чину (Тиміш, 2003, с. 7–16).

Приєднання Західної України до СРСР/УРСР і, зокрема, т. зв. Собор ГКЦ 1946 р. обмежили, проте не зупинили василіянського історіописання: «Посліднє десятиліття [1939–1949 – В. Л.] своїми воєнними обставинами науковій праці не сприяло. Та помимо всіх невзгод війни галицькі Василіяни дали півтора десятка наукових праць з обсягу богословії, філософії, філології, історії. Хоча лише маленький відсоток з того дорібку, ізза воєнних труднощів був публікований» (Великий, 1949b, с. 163). Наукові дослідження Чину відновилися за короткий період в еміграції, насамперед у Римі, де створено Український католицький університет імені Климентія Папи та осередок василіянського богослов'я.

Метою пропонованої статті є аналіз організаційного становлення, змістовно-тематичної структури та головних історіографічних напрямів II секції II серії «Записок Чина Св. Василя Великого» (інша назва – «*Analecta Ordinis S. Basilii Magni*») – неперіодичного наукового видання, що виходило у Римі в 1949–1996 рр. та стало інтелектуальним явищем повоєнної української історичної науки. Одразу зазначимо, що вказана проблема є малодослідженою в українській історичній науці.

Науковці більше уваги приділяли феномену шести довоєнних випусків I серії «Записок». Василянську наукову періодику вивчали Іриней Назарко (Назарко, 1964), Атанасій Великий (Великий, 1974), Лідія Тиміш (Тиміш, 2001; Тиміш, 2003), Мар'ян Лозинський (Лозинський, 2006), Мирон Капраль, Олексій Ясь (Капраль, Ясь, 2005). Дослідники розглянули організаційні та інтелектуальні витoki II серії «Записок», їхню тематичну спрямованість, наукову новизну.

Наприкінці 1940-х років у Римі отці василіяни – автори й редактори передвоєнних «Записок ЧСВВ» – Гліб Кінах, Теодосій Тит Галушинський, Йосафат Скрутень обмірковували можливість відновлення наукового періодичного видання. До них долучилися молоді дослідники о. Мелетій Соловій, о. Мелетій Войнар, о. Атанасій Великий, о. Севастіян Сабол. Відтак, 1949 р., при Головній управі ЧСВВ у Римі було відновлено видання «Записок ЧСВВ» за науковою редакцією о. Атанасія Великого: «Нова серія почала появлятися в західньому світі, на який було розчислено і їхніх читачів. З українсько-мовних, якими були майже повнотою в Україні, вони стали різномовними, віддаючи помітну частину і українській мові в усіх їхніх відділах. Цього вимагали обставини» (Великий, 1974, с. 20).

Друга серія «Записок ЧСВВ» була відновлена не лише як неперіодичний науковий часопис, що виходив «працею й засобами оо. Василян, за співучастю й інших учених, своїх і чужих», але й отримала дві додаткові секції. Крім традиційної II секції (студії галузей церковного і чернечого життя, «церковного історіознавства європейського Сходу»), започатковано Секцію I – Праці й дослідження та Секцію III – Документи римських архівів.

Друга секція «Записок ЧСВВ» як неперіодичне наукове видання виходила до 1996 р. У 1949–1953 рр. її редагував о. Атанасій Великий; у 1953–1966 рр. – о. Іриней Назарко; 1966–1979 рр. – о. Михайло Ваврик; 1979–1996 рр. – о. Атанасій Пекар. Загалом, у 1949–996 рр. василіяни видали 15 томів (по 4 випуски в кожному) «Записок ЧСВВ. Секція II».

Редакція й видавництво II Серії «Записок ЧСВВ» містилися при Головній управі ЧСВВ у Римі. У 1949–1960 рр. це був дім на Piazza della Madonna dei Monti, 3. Із 1960 р. – на вулиці Via Icilio, 40 (Piazza S. Prisca), яку в червні 1962 р. перейменували на: Via San Giosafat, 8 (Aventino) (Чверенчук, 2021).

Перший повоєнний том «Записок» (VII від 1924 р.) складався із чотирьох випусків, що вийшли в такій послідовності: 1949 р. – 1 вип., 1950 р. – 2–3 вип., 1953 р. – 4 вип. До тому ввійшли головно латиномовні тексти, згруповані у три частини: статті (Articulli), документи (Documenta) та різне (Miscellanea). В останній частині публікувалися також рецензії і наукові огляди, чим продовжувалася традиція довоєнних «Записок». У рецензійному відділі редакція визначила такі пріоритети: «Наголос лежатиме на історії Василянського Чина всіх часів та історії Церков європейського Сходу, в минувшині й сучасності. В тих речах не звертатимемо уваги на імена, коли йде про речі, що заторкають чи трактують наші справи» (Великий, 1949а, с. 162).

Перший повоєнний випуск видання відкривала стаття редактора та директора «Записок» о. Атанасія Великого ЧСВВ «Йоан Велямін Рутський на роздоріжжі (1603–1608)», присвячена діяльності Івана Веляміна Рутського у 1603–1608 рр., тобто після закінчення Грецької колегії св. Атанасія в Римі і до постригу в ченці

та вступу до Свято-Троїцького віленського монастиря (Welykuj, 1949a). Атанасій Великий також опублікував розвідку про діяльність єзуїта Яна Гружевського, радника митрополита Йосифа Веляміна Рутського та василіянина Ніколая Новака (Nouacius), який курував справами Руської Церкви у Римі (Procurator Negotiorum Ecclesiae Ruthenae in Urbe) (Welykuj, 1949b). Наукові праці інших дослідників-василіян були присвячені важливим постатям церковної історії – Мелетію Смогрицькому (Sobol, 1950), Максиміліяну Рило (Choma, 1953).

У розділі «Документи» опубліковано біографічні нариси про відомих василіянських діячів – галицького митрополита Андрея Шептицького (Halusczyński, 1950), Перемишльського єпископа Йосафата Коциловського (Nazarko, 1953), протоархімандрита ЧСВВ Теодосія Галушинського (Myskiw, 1953), першого редактора «Записок ЧСВВ» о. Йосафата Скрутеня (Welykuj, 1953).

У своїй науково-організаційній діяльності оо. василіяни орієнтувалися також на українську наукову спільноту, розпорошену по всьому світу після Другої світової війни. Тісними, зокрема, були контакти василіян із Науковим товариством імені Шевченка (НТШ), що свідчило про тяглість досвіду довоєнної співпраці (Дух, 2015). Після війни за фінансової підтримки Конгрегації Східних Церков у Римі (Congregatio pro Ecclesiis Orientalibus), кардинала-секретаря Ежена Тіссерана (Eugène Tisserant) та за посередництвом архієпископа Української Греко-Католицької церкви (УГКЦ) о. Івана Бучка НТШ придбало будинок із садивою у м. Сарсель, поблизу Парижу, й перенесло сюди Головну управу. Тут 23 березня 1952 р. Загальні збори членів НТШ утворили Європейський відділ НТШ з осідком у Сарселі (Кубійович, 1973, с. 38; Кушнір, Фелонюк, 2019, с. 69–70). Інституція продовжила активне наукове життя української еміграції. 1953 р. у рамках II Наукової конференції НТШ в Європі відзначено 700-ліття коронації Данила Романовича. У трьох європейських містах – Мюнхені, Сарселі та Римі – проведено три наукові сесії із 52 учасниками та 60 доповідями. Римську сесію 18–19 грудня 1953 р., де було виголошено шість доповідей, присвятили виключно проблемі коронації Данила у 1253 р. Авторами доповідей стали брати-василіяни та молоді греко-католицькі священники, які опрацювали багаті ватиканські архіви й підготували наукові розвідки. Під науково-організаційною опікою о. Атанасія Великого доповіді виголосили о. М. Войнар, о. Ф. Камінський, о. І. Хома, М. Стасів, о. І. Назарко. 1954 р. у 1–2 випуску II повоєнного тому «Записок ЧСВВ» опубліковано усі шість доповідей, відбиток з яких «Видавництво ЧСВВ» видало наступного року як CLXIV том «Записок Наукового товариства імені Шевченка. Праці Історично-філософської секції» (Великий, 1955).

Так, дослідники-василіяни розкрили проблему коронації Данила у світлі документів римських понтифіків; показали місце коронації Данила Романовича у правно-політичній структурі Сходу (Візантія) та Заходу; реконструювали східно-європейську політику папи Іннокентія IV та охарактеризували значення монгольського чинника у зближенні Галицько-Волинської держави із Ватиканом (Великий, 1954; Войнар, 1954; Камінський, 1954; Хома, 1954; Стасів, 1954; Назарко, 1954).

Уже 2023 р. УГКЦ вшанувала 400-ту річницю мученицької смерті духовного покровителя оо. василіян св. Йосафата Кунцевича. Іншою важливою датою для василіян був 1867 р. – рік канонізації отця Йосафата. 1967 р., в соту річницю завершення канонізаційного процесу, коштом українських паломників Америки

вийшов VI том повоєнних «Записок ЧСВВ» на пошану св. Йосафата Кунцевича: «Тридцять українських громадян-Паломників на гробі св. Йосафата, в дні 15 липня цього ювілейного року, постановили прикласти до цього діла свою жертву – видати цей труд для користування християнського світу, ставши Фундаторами цього Збірника» (Ваврик, 1967, с. VII). Історичні віхи беатифікації та канонізації св. Йосафата розкрив Атанасій Великий (Welyukj, 1967). Дослідник документально відтворив беатифікаційний процес, що офіційно розпочався 1628 р., а закінчився беатифікаційним декретом папи Урбана VIII від 16 травня 1643 р. (Welyukj, 1967, с. 9–10). Василяннин також охарактеризував політичні та релігійно-конфесійні передумови канонізації Й. Кунцевича папою Пієм IX (Pius IX) 29 червня 1867 р. і проголошення першого покровителем Русі та Польщі (Welyukj, 1967, с. 13–16). Канонічно-процесуальні та світські практики обрання й висвячення Й. Кунцевича на єпископа-помічника, а згодом архієпископа Полоцького Київської митрополії описав Іван Патрило, ЧСВВ (Патрило, 1967).

Отець Іриней Назарко розкрив духовні потреби Йосафата Кунцевича у сповіді та охарактеризував трьох його сповідників – єзуїта о. Фабриція Валентина, о. Геннадія Хмельницького ЧСВВ («товаришив убитому Йосафатові в його триумфальному повороті до Полоцька»), о. Станіслава Косінського: «Св. Йосафат не тільки глибоко шанував, але й любив своїх сповідників, дуже часто їх радився, був їм послухний з дитинною простотою, перед кожною подорожжю просив у них благословення і певно за них часто молився. А всі сповідники гляділи на свого Пенітента, як на найкращий предмет глибокого подиву й пошани, гідний їх наслідування» (Назарко, 1967).

Історик Церкви Мелетій Михайло Войнар висвітлив особливості проведення Першої Капітули (Собору) ЧСВВ 20 липня 1617 р. Тоді у містечку Новгородовичі за ініціативи митрополита В. Рутського 5 василянських монастирів (Віленський, Мінський, Новгородський, Битенський, Жировицький) було об'єднано в Конгрегацію св. Трійці Чина св. Василя Великого із центром у Віленському монастирі св. Трійці. Скликана митрополитом Рутським Перша Капітула впорядкувала організаційну структуру чину (запроваджено посаду прото-архимандрита) та започаткувала реорганізацію монашого устрою (Wojnar, 1967).

Відзначаючи 350-ліття мученицької смерті Й. Кунцевича, оо. василяни підготували ще один том, присвячений мученику УГКЦ: «Цього року, 1973, українська національна і церковна спільнота готується до Ювілею 350-ліття мучеництва св. Йосафата, тобто історіософічної оцінки цього акту в наші дні, і в нашій спільноті, а чи й світовій взагалі. Це буде конкретний вияв нашого знання, нашого розуміння, нашої оцінки св. Йосафата, нашої пошани для Його Постаті, і воно буде в тісному пов'язанні з нашою сучасністю, і з нашою історією» (Ваврик, 1973). У розділі *Articuli Josaphatiana* було розміщено передрук свідчення з 300-літнього Ювілею в 1923 р. у двох визначних центрах: у Відні, де тоді зберігались мощі Святого, і у центрі католицького світу – Римі.

У традиційній вже структурі (*Articuli – Documenta – Miscellanea – Bibliographia*) вийшов у 1996 р. XV том, а разом останній у II секції «Записок ЧСВВ», присвячений 400-літтю Берестейської унії та 350-літтю Ужгородської унії. Вважаючи, що унії 1596 та 1646 рр. «оживили» українські та білоруські єпархії Київської митрополії

та спрямували населення Закарпаття в лоно Католицької Церкви, оо. василіяни прагнули інтелектуально вшанувати обидві події.

У згаданому збірнику опублікували український переклад шести найважливіших документів Унії – Рішення синоду Київської митрополії про унію з Римом, прийняте в Торчині 2 грудня 1594 р. та представлене папі Климентію VIII під час аудієнції 23 грудня 1595 р.; Артикули унії від 1 червня 1595 р.; Послання Київської єпархії Римському Архидієєві з 12 червня 1595 р.; Апостольську конституцію папи Климента VIII *Magnus Dominus et laudabilis nimis* від 23 грудня 1595 р., яка затверджувала з'єднання Київської митрополії з Католицькою Церквою; Апостольський лист Климента VIII *Decet Romanum Pontificem*, написаний 23 лютого 1596 р, яким Папа назавжди надав Києво-Галицькому митрополитові право затверджувати єпископів єпархій Києво-Галицької митрополії; Акт Унії, виданий у Бересті 8 жовтня 1596 р.

У цьому ж томі о. Исидор Патрило з ЧСВВ реконструював генезу та процес становлення Берестейських артикулів, які ієрархи Київської митрополії готували протягом 1590–1596 рр. і які за своєю суттю були вимогами, що «перед приступленням до Унії спільно виробила і прийняла вся єпархія та подала до державної влади Польсько-Литовської Річипосполитої й до Апостольського Престолу» (Патрило, 1996, с. 48). Згаданими артикулами Київська Церква сприяла збереженню східних обрядів і звичаїв, а також вирішила проблему матеріальної бази – жодна світська влада не мала права розпоряджатися церковними маєтками й мусила повернути вже забрані. Отець-редактор Атанасій Пекар висвітлив життєвий шлях та церковну діяльність одного з «Батьків унії», єпископа Володимирського і Берестейського та Митрополита Київського, Галицького і всієї Русі Іпатія Потія (1541–1613). Просопографічний метод дав змогу досліднику відтворити роль І. Потія у проголошенні Берестейської унії, його активність на митрополичому престолі, боротьбу на сеймах та письменницьку діяльність (Пекар, 1996а). Згаданий дослідник також розкрив особливості оо. василіян як «носіїв унійних ідей» та творців Ужгородської унії (Пекар, 1996б).

Із повоевними «Записками ЧСВВ» співпрацювали знані українські історики, мистецтвознавці, літературознавці, дослідники церковно-релігійного життя, які публікували свої дослідження про церковне мистецтво, політичну та соціальну історію, культурологію. Серед них – Борис Жук, Володимир Січинський, Олександр Оглоблин, Вадим Щербаківський, Дмитро Степовик, Олекса Горбач, Дем'ян Горняткевич, Ілько Борщак, Олександр Домбровський, Микола Андрусак та ін.

Український археолог та колекціонер староруських старожитностей Борис Жук розкрив традицію і мистецькі кшталти натільних хрестів та образків у Київській Русі. Поставивши собі за завдання наблизити широкому загалу малознану галузь мистецтва X–XIII ст., дослідник охарактеризував головні типи кам'яних, глиняних, бронзових, емалевих, мідних, золотих хрестів й образків Київської Русі, знайдених у Києві та його околицях. Особливо важливою давньоруською традицією, запозиченою із Візантії, було носіння хрестів-енколпіїв (від гр. – «мощесховище»). Багатий археологічно-музейний матеріал дав змогу Б. Жуку атрибуувати рідкісні мистецькі знахідки, як, наприклад, енкалпіїв із Музею західного мистецтва у Києві із «пошійними зображеннями різних святих, виконаних перетинчастим емалем. Зображення приміщені в колах, в місці, де перетинаються

перехрестя та на кінцях їх, з обох боків, хреста. Хрест цей мабуть був родинним, тому що на ньому зображено 8 ликів різних святих (чоловіків і жінок). Цікавим є те, що половину цього енкалпіону знайдено в одному місці (с. Мотовилівка, Київ, губ.), а другу на віддалі 40 км. від першої (Біла Церква), і в різні часи. Зате, що обидві ці частини складають один хрест свідчить ідентична техніка та крива в місці виламу» (Жук, 1954, с. 15).

Типологію ранньохристиянської архітектури в Україні розробив мистецтвознавець Володимир Січинський, поділивши ранні храми Північного Причорномор'я на чотири типи – «центрального заложення (у вигляді так званого грецького, рівнораменного хреста й ротонди), базиліки римського стилю, невеликі будови одноступінчасті і посередній тип поміж центральними і базиліками» (Січинський 1956, с. 329). У давньому Херсонесі, наприклад, храми будували з матеріалу грецьких античних будівель (правильно тесаний камінь, колони, гзимси, капітелі) та зводили способом чергування шарів цегли й каменю. Дослідник висногував, що значення «пам'яток архітектури раннього християнства Херсонесу і цілого українського побережжя для розвитку мистецтва і культури Сходу Європи – виняткове. Вони вказують на важні світоглядні і мистецькі течії, що широкою хвилею йшли на Україну з Причорномор'я, яке в свою чергу було зв'язане з культурною областю Середземного моря» (Січинський 1956, с. 346).

Український історик Олександр Оглоблин охарактеризував Архів Київської митрополії другої половини XVIII ст., тобто з часу перебування резиденції митрополитів, консисторії та господарчого управління у місті Радомишль (Оглоблин, 1950а). Будучи на початку 1930-х років директором Київського центрального архіву давніх актів, О. Оглоблин працював із документами, підписаними, як «радомисьльський уніятський архів», що були частиною великого архіву Київської митрополії, вивезеного до Петербурга. Знищені під час Другої світової війни матеріали проливали світло на економічну діяльність митрополитів, а також їхні відносини з місцевою польською шляхтою та українським селянством.

Олександр Оглоблин опублікував також у «Записках ЧСВВ» оригінальну аналітичну розвідку про політичну ситуацію в Гетьманщині після смерті гетьмана Данила Апостола у 1734 р. (Оглоблин, 1950б). Дослідник продемонстрував, що неприхильне ставлення російської імператриці Анни Іванівни (Анна Иоанновна) до України та ліквідація козацької автономії були лише частиною складної політичної мозаїки лівобережної України. Політичні контакти смоленського губернатора Олександра Черкаського (Александр Черкасский) з герцогом гольштинським Карлом Фрідріхом (Karl Friedrich), орієнтація частини козацької старшини на польського Короля Станіслава Лещинського (Stanisław Leszczyński) та спроби гетьмана Пилипа Орлика нав'язати контакти із давніми мазепинцями свідчили про те, що «міжнародно-політичне становище Аннинського уряду було досить напружене, а противники Росії, користуючись з того, розвинули велику активність» (Оглоблин, 1950б, с. 402–403).

Олександр Оглоблин також звернув увагу на традицію і методологічні засади української генеалогії (Оглоблин, 1960). Ствердивши, що «дворянське походження української генеалогії не підлягає сумніву», історик наголосив на традиції демократичного, а не станового дворянства. Хоча явище української генеалогії вийшло із

побудови українських шляхетських родоводів на Лівобережжі наприкінці XVIII ст., її інституційне становлення відбувалося в епоху народницької історіографії, представленої іменами істориків Олександра Лазаревського (1834–1902) та Вадима Модзалевського (1882–1920). Саме В. Модзалевський «поєднав у собі найкращі традиції старого українського шляхетства з традиціями української народницької історіографії, – і, вбравши це в дорогоцінну, філігранної роботи, генеалогічну форму, підніс українську генеалогію на недосяжну височінь серед усіх слов'янських генеалогій» (Оглоблин, 1960, с. 329). Олександр Оглоблин також намалював перспективні завдання української генеалогії, серед іншого – розширення соціальних, територіальних, хронологічних, етнічно-національних рамок студій: «Гадаємо, що сучасна українська генеалогія може приступити вже до студій синтетичного характеру. Генеалогічна праця на Україні розпочалася кілька століть тому, а українська наукова генеалогія налічує вже понад 100 років свого існування. За цей час накопичено великий науковий матеріал, і виникло чимало загальних генеалогічних проблем. Українська генеалогія знаходиться нині на переломі, вона вступає в новий період свого розвитку – і час вже підбити деякі підсумки, узагальнити певний досвід і намітити дальші шляхи. Ясна річ, що тут генеалог мусить працювати в найщільнішому контакті з істориком. Умови праці сучасної української генеалогії на еміграції і вимагають, і, разом з тим, сприяють таким синтетичним студіям» (Оглоблин, 1960, с. 346).

Варто також зупинитись на публікаціях українського історика та публіциста, громадсько-політичного діяча Ілька Борщака, який на сторінках «Записок» зробив джерелознавчий огляд Щоденника («Діаріюша») гетьмана Пилипа Орлика та опублікував його уривки з періоду жовтня–грудня 1728 р. (Борщак, 1954а). Інтегральною частиною Щоденника були цитати, виписані із особистого Псалтиря гетьмана, що «грав таку визначну роль, як сто років пізніше в Шевченка». І. Борщак також зробив україномовний переклад цитат із Щоденника, що походили з ориликового двомовного (латинського з паралельним французьким перекладом) Псалтиря, виданого французькими єзуїтами (Борщак, 1956).

Переконливе джерельне підґрунтя мала також розвідка І. Борщака про дипломатичні відносини французького уряду та Козацької держави у контексті Переяславської ради 1654 р. Власне особливістю французької дипломатії другої третини XVII ст. стала поява нового медіума: «Від 1631 р. французький уряд мав у своїх руках зброю, задля того, щоби знайомити й керувати свою громадську опінію, очевидно, громадську опінію вищого суспільства. Маю на увазі “Французьку Газету” (“Gazette de France”), що її заснував 1631 р. лікар Теофраст Ренодо. Була то, можна сказати, родоначальник сучасної європейської преси» (Борщак, 1954b, с. 203). Провідна роль Франції у тогочасній Європі уможливила розгляд її дипломатичних наративів та дискурсу «Французької газети» як «орієнту communis тодішньої західної Європи». Тож французька суспільно-політична думка розцінювала угоду Богдана Хмельницького з московським царем як тимчасову політичну комбінацію, скеровану проти Речі Посполитої, яка «була така же як і інші попередні дипломатичні комбінації Хмельницького, що до них уже звикли в західно-європейських канцеляріях» (Борщак, 1954b, с. 208).

Підсумовуючи, варто зазначити, що відродження «Записок Чина св. Василя Великого» в 1949 р. у Римі засвідчило високий дослідницький рівень отців-василіян,

їхнє непохитнє бажання вивчати історію і традицію Української Церкви та рідного народу. У студіях василіян стверджено, що християнство на українські терени ширилося як зі Сходу, так із Заходу, формуючи в такий спосіб самобутність національної духовної культури. У центрі уваги дослідників перебувала проблема церковної унії 1596 р. та її сподвижників, зокрема священномученика Й. Кунцевича. Вони продовжували доводити унійність Української Церкви, однак не завжди всесторонньо розглядали політичні чинники унійних процесів. Чималим був їхній внесок до просопографічних досліджень, реконструкції парафіяльного і монастирського життя. Співпраця василіян із видатними українськими дослідниками та такими еміграційними науковими осередками, як НТШ, збагачувала інтелектуально змістовну частину «Записок», сприяла залученню до наукового обігу малознаних джерел із європейських архівів. Тогочасні археографічні публікації дали поштовх подальшому розвитку українського церковного та світського історієписання.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Борщак, І. (1954а). Діла й дні гетьмана Пилипа Орлика в жовтні–грудні 1728 р. *Записки ЧСВВ. Секція II, 2(8), 1–2, 190–201.*
- Борщак, І. (1954б). Франція й Переяславська рада 1654 р. (За тогочасними документами). *Записки ЧСВВ. Секція II, 2(8), 1–2, 202–208.*
- Борщак, І. (1956). Псалтирь гетьмана Пилипа Орлика. *Записки ЧСВВ. Секція II, 2(8), 3–4, 514–517.*
- Ваврик, М. (ред.). (1967). Ювілейний збірник. *Записки ЧСВВ. Секція II, 6(12), 1–4, VII–VIII.*
- Ваврик, М. (ред.). (1973). 300-ліття мучеництва св. Йосафата в Відні, Римі і Львові. *Записки ЧСВВ. Секція II, 8(14), 1–4, 25–26.*
- Великий, А. Г. (ред.). (1949а). *Записки ЧСВВ. Секція II, 1(7), 1, 162.*
- Великий, А. Г. (ред.). (1955). *Записки Наукового товариства імени Шевченка. Праці Історично-філософичної секції, 164, 1–80.*
- Великий, А. Г., ЧСВВ. (1949б). Науковий дорібок Ч.С.В.В. за останнє десятиліття (1938–1949). *Записки ЧСВВ. Секція II, 1(7), 1, 163–188.*
- Великий, А. Г., ЧСВВ. (1974). До генези другої серії «Записок ЧСВВ» (1949–1974). *Записки ЧСВВ. Секція II, 9(15), 1–4, 19–23.*
- Великий, А., ЧСВВ. (1954). Проблема коронації Данила Романовича. *Записки ЧСВВ. Секція II, 2(8), 1–2, 95–125.*
- Войнар, М., ЧСВВ. (1954) Корона Данила в правно-політичній структурі Сходу. *Записки ЧСВВ. Секція II, 2(8), 1–2, 105–118.*
- Дух, О. (ред.). (2015). Василіяни в дослідженнях Наукового товариства ім. Шевченка. In Купчинський, О. *Наукове товариство імені Шевченка: енциклопедія.* <https://encyclopedia.com.ua/entry-513>
- Жук, Б. (1954). Хрести та образки Київської Русі. *Записки ЧСВВ. Секція II, 2(8), 1–2, 9–22.*
- Камінський, Є. (1954). Корона Данила в правно-політичній структурі Заходу. *Записки ЧСВВ. Секція II, 2(8), 1–2, 119–125.*

Капраль, М., Ясь, О. (2005). «Записки Чина св. Василя Великого». В В. Смолій (ред.), *Енциклопедія історії України* (Т. 3: Е–Й). Київ. http://www.history.org.ua/?termin=Zapysky_chyna_Sv_Vasyliya_Velykogo

Кубійович, В. (1973). Наукове Товариство ім. Шевченка у 1939–1952 рр. *Український історик*, 1–2(37–38), 8–42.

Кушнір, Р., Фелонюк, А. (2019). Наукове товариство імені Шевченка: історія, сьогодення, майбутнє. *Вісник НАН України*, 1, 64–84. <https://doi.org/10.15407/visn2019.01.064>

Лозинський, М. (2006). Наукове видання – Записки Чину святого Василя Великого. *Вісник Львівського університету. Серія журналістики*, 28, 204–206.

Назарко, І. (1964). Український історичний осередок в Римі. *Український історик*, 4, 18–20.

Назарко, І., ЧСВВ. (1954). Вплив староруського християнства на монголів. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 2(8), 1–2, 153–163.

Назарко, І., ЧСВВ. (1967). Сповідники святого Йосафата. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 6(12), 1–4, 66–74.

Оглоблин, О. (1950а). До історії архіву Київської митрополії XVIII століття. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 1(7), 2–3, 385–392.

Оглоблин, О. (1950b). Українські політичні пляни 1730-х рр. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 2(8), 3–4, 393–407.

Оглоблин, О. (1960). Українська генеалогія та її значення для історичної науки. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 3(9), 3–4, 321–347.

Патрило, І. (1967). Йосафат Кунцевич – помічник і архієпископ Полоцький. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 6(12), 1–4, 17–59.

Патрило, І., ЧСВВ. (1996). Артикули Берестейської унії. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 15(21), 1–4, 47–102.

Пекар, А., ЧСВВ. (1996а). Іпатій Потій – провісник З'єдинення. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 15(21), 1–4, 136–246.

Пекар, А., ЧСВВ. (1996b). Ужгородська унія та її творці. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 15(21), 1–4, 247–300.

Січинський, В. (1956). Ранньо-християнська архітектура в Україні. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 2(8), 3–4, 325–347.

Стасів, М. (1954). Корона Данила і татари. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 2(8), 1–2, 137–152.

Тиміш, Л. (2001). Історико-церковні дослідження міжвоєнного Львова у журналі «Записки Чина Св. Василя Великого». *Проблеми гуманітарних наук: наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*, 8, 166–175.

Тиміш, Л. (2003). *Українська греко-католицька історіографія міжвоєнного Львова: організація, інституційний розвиток, напрямки досліджень* [автореф. дис. ... канд. іст. наук, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України].

Хома, І. (1954). Східньо-європейська політика Папи Інокентія IV. *Записки ЧСВВ. Секція II*, 2(8), 1–2, 126–136.

Чверенчук, Й., ЧСВВ. (2021). *Записки Чина св. Василя Великого*. <https://osbm.info/wp-content/uploads/2022/11/Historia-AOSBM-%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D0%97%D0%A7%D0%A1%D0%92%D0%92-ucr.-2021-cj.pdf>

Choma, J. (1953). Maximilianus Rylo – Episcopus Chelmenensis et Peremysliensis (1759–1793). *Записки ЧСВВ. Секція II, 1(7), 4*, 441–471.

Haluszczyński, T., OSBM. (1950). A. Szeptycki OSBM, metr. Haliciensis. *Записки ЧСВВ. Секція II, 1(7), 2–3*, 268–284.

Myskiw, P., OSBM. (1953). Theodosius Haluszczyński, protoarchimandrita Ordinis Basiliani S. Josaphat. *Записки ЧСВВ, Секція II, 1(7), 4*, 489–497.

Nazarko, I. (1953). J. Kocylovsky OSBM, Epis. Peremysliensis. *Записки ЧСВВ. Секція II, 1(7), 4*, 473–488.

Sabol, S., OSBM. (1950). Doctrina Meletii Smotryckij de Spiritu Sancto. *Записки ЧСВВ. Секція II, 1(7), 2–3*, 249–266.

Welykij, A. (1953). Josaphat Joannes Skruten OSBM, primus redactor «Analectorum OSBM». *Записки ЧСВВ. Секція II, 1(7), 4*, 498–501.

Welykij, A. (1967). Historia beatificationis et canonizationis S. Josaphat. *Записки ЧСВВ. Секція II, 6(12), 1–4*, 1–16.

Welykij, A. G., OSBM. (1949a). Joannes Velamin Rutsky in «Exitu Viarum» (1603–1608). *Записки ЧСВВ. Секція II, 1(7), 1*, 9–38.

Welykij, A. G., OSBM. (1949b). Procuratores negotiorum Ecclesiae Ruthenae in Urbe: I. Fuitne R. P. Joannes Gruzevski primus Procurator Ecclesiae Ruthenae in Urbe? II. Primus Procurator negotiorum Ecclesiae Ruthenae in Urbe: P. Nicolaus Nowak, 1626–1633. *Записки ЧСВВ. Секція II, 1(7), 1*, 57–78.

Wojnar, M. M., OSBM. (1967). The first Basilian General Chapter and St. Josaphat. *Записки ЧСВВ. Секція II, 6(12), 1–4*, 85–101.

REFERENCES

Borshchak, I. (1954a). Dila y dni hetmana Pylypa Orlyka v zhovtni-hrudni 1728 r. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 2(8), 1–2*, 190–201 (in Ukrainian).

Borshchak, I. (1954b). Frantsiia y Pereiaslavska rada 1654 r. (Za tohochasnymy dokumentamy). *Zapysky ChSVV. Sektsiia II, 2(8), 1–2*, 202–208 (in Ukrainian).

Borshchak, I. (1956). Psaltyr hetmana Pylypa Orlyka. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 2(8), 3–4*, 514–517 (in Ukrainian).

Vavryk, M. (Ed.). (1967). Yuvileinyi zbirnyk. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 6(12), 1–4*, VII–VIII (in Ukrainian).

Vavryk, M. (Ed.). (1973). 300-littia muchenyctva sv. Yosafata v Vidni, Rymi i Lvovi. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 8(14), 1–4*, 25–26 (in Ukrainian).

Velykyi, A. H. (Ed.). (1949a). *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 1(7), 1*, 162 (in Ukrainian).

Velykyi, A. H. (Ed.). (1955). *Zapysky Naukovoho tovarystva imeny Shevchenka. Pratsi Istorychno-filosofichnoi sektsii, 164*, 1–80 (in Ukrainian).

Velykyi, A. H., CHSVV. (1949b). Naukovyi doribok Ch.S.V.V. za poslednie desiatylittia (1938–1949). *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 1(7), 1*, 163–188 (in Ukrainian).

- Velykyi, A. H., CHSVV. (1974). Do henezy druhoi serii «Zapysok ChSVV» (1949–1974). *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 9(15), 1–4, 19–23* (in Ukrainian).
- Velykyi, A., ChSVV. (1954). Problema koronatsii Danyla Romanovycha. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 2(8), 1–2, 95–125* (in Ukrainian).
- Voinar, M., CHSVV. (1954) Korona Danyla v pravno-politychnii strukturi Skhodu. *Zapysky ChSVV. Sektsiia II, 2(8), 1–2, 105–118* (in Ukrainian).
- Dukh, O. (Ed.). (2015). Vasyliiany v doslidzhenniakh Naukovoho tovarystva im. Shevchenka. In Kupchynskiy, O. *Naukove tovarystvo imeni Shevchenka: entsyklopediia*. <https://encyclopedia.com.ua/entry-513> (in Ukrainian).
- Zhuk, B. (1954). Khresty ta obrazky Kyivskoi Rusy. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 2(8), 1–2, 9–22* (in Ukrainian).
- Kaminskyi, Ye. (1954). Korona Danyla v pravno-politychnii strukturi Zakhodu. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 2(8), 1–2, 119–125* (in Ukrainian).
- Kapral, M., & Yas, O. (2005). «Zapysky Chyna sv. Vasyliia Velykoho». V V. Smolii (Ed.), *Entsyklopediia istorii Ukrainy* (T. 3: E–I.) Kyiv. http://www.history.org.ua/?termin=Zapysky_chyna_Sv_Vasyliya_Velykogo (in Ukrainian).
- Kubiiovych, V. (1973). Naukove Tovarystvo im. Shevchenka u 1939–1952 rr. *Ukrainskyi istoryk, 01–02 (37–38), 8–42* (in Ukrainian).
- Kushnir, R., & Feloniuk, A. (2019). Naukove tovarystvo imeni Shevchenka: istoriia, sohodennia, maibutnie. *Visnyk NAN Ukrainy, 1, 64–84*. <https://doi.org/10.15407/vsn2019.01.064> (in Ukrainian).
- Lozynskiy, M. (2006). Naukove vydannia – Zapysky Chynu sviatoho Vasyliia Velykoho. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii zhurnalistyky, 28, 204–206* (in Ukrainian).
- Nazarko, I. (1964). Ukrainskyi istorychnyi osередok v Rymi. *Ukrainskyi istoryk, 4, 18–20* (in Ukrainian).
- Nazarko, I., CHSVV. (1954). Vplyv staro-ruskoho khrystyianstva na monholiv. *Zapysky ChSVV. Sektsiia II, 2(8), 1–2, 153–163* (in Ukrainian).
- Nazarko, I., ChSVV. (1967). Spovidnyky sviatoho Yosafata. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 6(12), 1–4, 66–74* (in Ukrainian).
- Ohloblyn, O. (1950a). Do istorii arkhivu Kyivskoi mytropolii XVIII stolittia. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 1(7), 2–3, 385–392* (in Ukrainian).
- Ohloblyn, O. (1950b). Ukrainski politychni pliany 1730-kh rr. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 2(8), 3–4, 393–407* (in Ukrainian).
- Ohloblyn, O. (1960). Ukrainska henealohiia ta yii znachennia dlia istorychnoi nauky. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 3(9), 3–4, 321–347* (in Ukrainian).
- Patrylo, I. (1967). Yosafat Kuntsevych – pomichnyk i arkhieypyskop Polotskyi. *Zapysky ChSVV. Sektsiia II, 6(12), 1–4, 17–59* (in Ukrainian).
- Patrylo, I., CHSVV. (1996). Artykuly Beresteiskoi unii. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 15(21), 1–4, 47–102* (in Ukrainian).
- Pekar, A., CHSVV. (1996a). Ipatii Potii – provisnyk Z'iedynennia. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 15(21), 1–4, 136–246* (in Ukrainian).
- Pekar, A., CHSVV. (1996b). Uzhhorodska uniiia ta yii tvortsi. *Zapysky ChSVV. Sektsiia II, 15(21), 1–4, 247–300* (in Ukrainian).

Sichynskiy, V. (1956). Ranno-khrystyianska arkhytektura v Ukraini. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 2(8), 3–4*, 325–347 (in Ukrainian).

Stasiv, M. (1954). Korona Danyla i tatory. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 2(8), 1–2*, 137–152 (in Ukrainian).

Tymish, L. (2001). Istoryko-tserkovni doslidzhennia mizhvoiennoho Lvova u zhurnali «Zapysky Chyna Sv. Vasyliia Velykoho». *Problemy humanitarnykh nauk: naukovi zapysky DDPU, 8*, 166–175 (in Ukrainian).

Tymish, L. (2003). *Ukrainska hreko-katolytska istoriohrafiia mizhvoiennoho Lvova: orhanizatsiia, instytutsiinyi rozvytok, napriamky doslidzhen* [Abstract of Candidate thesis, Instytut ukrainskoi arkheohrafiï ta dzhereloznavstva im. M. S. Hrushevskoho NAN Ukrainy] (in Ukrainian).

Khoma, I. (1954). Skhidno-evropeiska polityka Inokentii IV. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 2(8), 1–2*, 126–136 (in Ukrainian).

Chverenchuk, Y., CHSVV. (2021). *Zapysky Chyna sv. Vasyliia Velykoho*. <https://osbm.info/wp-content/uploads/2022/11/Historia-AOSBM-%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F-%D0%97%D0%A7%D0%A1%D0%92%D0%92-ucr.-2021-cj.pdf> (in Ukrainian).

Choma, J. (1953). Maximilianus Rylo – Episcopus Chelmenensis et Peremysliensis (1759–1793). *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 1(7), 4*, 441–471 (in Latin).

Halusczyński, T., OSBM. (1950). A. Szeptycki OSBM, metr. Haliciensis. *Zapysky ChSVV. Sektsiia II, 1(7), 2–3*, 268–284 (in Latin).

Myskiw, P., OSBM. (1953). Theodosius Halusczyński, protoarchimandrita Ordinis Basiliani S. Josaphat. *Zapysky CHSVV, Sektsiia II, 1(7), 4*, 489–497 (in Latin).

Nazarko, I. (1953). J. Kocylovsky OSBM, Epis. Peremysliensis. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 1(7), 4*, 473–488 (in Latin).

Sabol, S., OSBM. (1950). Doctrina Meletii Smotryckyj de Spiritu Sancto. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 1(7), 2–3*, 249–266 (in Latin).

Welykyj, A. (1953). Josaphat Joannes Skruten OSBM, primus redactor «Analectorum OSBM». *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 1(7), 4*, 498–501 (in Latin).

Welykyj, A. (1967). Historia beatificationis et canonizationis S. Josaphat. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 6(12), 1–4*, 1–16 (in Latin).

Welykyj, A. G., OSBM. (1949a). Joannes Velamin Rutsky in «Exitu Viarum» (1603–1608). *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 1(7), 1*, 9–38 (in Latin).

Welykyj, A. G., OSBM. (1949b). Procuratores negotiorum Ecclesiae Ruthenae in Urbe: I. Fuitne R. P. Joannes Gruzevski primus Procurator Ecclesiae Ruthenae in Urbe? II. Primus Procurator negotiorum Ecclesiae Ruthenae in Urbe: P. Nicolaus Nowak, 1626–1633. *Zapysky ChSVV. Sektsiia II, 1(7), 1*, 57–78 (in Latin).

Wojnar, M. M., OSBM. (1967). The first Basilian General Chapter and St. Josaphat. *Zapysky CHSVV. Sektsiia II, 6(12), 1–4*, 85–101 (in English).

Vasyl LAHOTSKYI

Master in History

*Chief specialist of the non-school education sector**Department of Education of the Stryi City Council**ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6477-1064>**e-mail: vasyllahotskyi@yahoo.com*

**«NOTES OF THE ORDER OF ST. BASIL THE GREAT»
(SECTION II, 1949–1996) – INTELLECTUAL CHRONICLE OF UKRAINIAN
HISTORICAL SCIENCE**

In the second half of the 20th century, the scientific core in Rome, Italy became the center of historical research activities of the Order of Saint Basil the Great. The monks of the Basilian Order carried over not only the organizational structure to Western Europe, but also the traditions of scientific knowledge of the history of spirituality of the Ukrainian people, its outstanding figures, cultural, and artistic heritage. The article analyzes the organizational development, content and thematic structure, as well as main historiographic trends of Section II, Part II of the «*Analecta Ordinis S. Basilii Magni*» (notes of the order of st. Basil the Great), a non-periodical scientific journal published in Rome in 1949–1996, which became an intellectual phenomenon of the post-war Ukrainian historical science.

Part II of the «*Analecta Ordinis S. Basilii Magni*» consisted of three sections: the Works, the actual «*Analecta*», and the «*Documents from the Roman Archives*». Scientific tempering of the Basilians was represented in Section II with the matter of history of the church in Eastern Europe, namely the unionizing processes in Ukraine and Belarus, as well as the history and activities of the Order of St. Basil the Great. The post-war volumes (each volume consisted of four issues) of the «*Analecta*», were edited by Atanasii Velyky, Irynei Nazarko, Mykhailo Vavryk, Atanasii Pekar. Structurally, the scientific journal was comprised of articles (*Articulli*), documents (*Documenta*) and *Miscellanea*, published in Latin, Ukrainian, English, German, French, and Italian. The total of 15 volumes of the journal was published in Section II of the II Part of the «*Analecta Ordinis S. Basilii Magni*».

Renowned Ukrainian historians, art critics, and culture theorists Oleksander Ohloblyn, Ilko Borshchak, Borys Zhuk, Volodymyr Sichynskyi and others contributed to the formation of the thematic structure of the «*Analecta*». The subjects of their publications concerned the political history of Ukraine, national historical sources, art studies, and the history of sacred architecture. The major part of the published material were the studies of the Basilians dedicated to the issue of the church union and its leaders, such as hieromartyr Josaphat Kuntsevych, Metropolitan Joseph Velamin-Rutski, and religious activist Meletius Smotrytsky. Proving the unionistic nature of the Ukrainian Church, the Basilians did not always comprehensively consider the political factors of the union processes. They made a significant contribution to prosopographic researches, reconstruction of parochial and monastic life.

Keywords: Order of Saint Basil the Great, the «*Analecta Ordinis S. Basilii Magni*», culture, archeography, historiography.